

прозрачність семантики такого імени, важною для кращого розуміння ролі со-
ответствующего персонажа, так и етноспецифику того или иного антропонима.

Ключевые слова: Шекспир, перевод, говорящие имена, прозвища, транскодиро-
вание, этноспецифика.

T. Nekriach, Cand.Phil.Sci., Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

“WHAT’S IN A NAME?”: SHAKESPEAREAN NAMES WITH TRANSPARENT SEMANTICS AS A TRANSLATION CHALLENGE (TO THE 450TH ANNIVERSARY OF WILLIAM SHAKESPEARE)

The article aims to consider the translation techniques of reproducing in Ukrainian the names with transparent semantics in Shakespeare’s plays, focusing on the ways to retain both the meaning of the name for the target audience, which is conducive to the better understanding of some particular character, and the ethnic distinctiveness of the corresponding anthroponym.

Keywords: Shakespeare, translation, names with transparent semantics, nicknames, transcoding, ethnic distinctiveness.

УДК 811.581’367.628

Нестеренко О.О., асп.,
Київський університет імені Бориса Грінченка

ЕМОТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИГУКІВ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розкриваються емотивні характеристики вигуків сучасної китайської мови, наводиться класифікація емоційних вигуків у зв’язку з емоціями, які вони виражають. Показано, що більшість вигуків можуть передавати певне нашарування почуттів та емоцій. У ході дослідження підкреслено залежність вигуків від інтонаційного забарвлення висловлювання. Розглядається вплив інтонації на емоційне забарвлення вигуку.

Ключові слова: вигуки сучасної китайської мови, емотивність, емоція, почуття, експресивність, інтонація.

У процесі розвитку лінгвістичних учень все більшої уваги приділяється вивченню функціональних можливостей мови та її засобів, що, у свою чергу, тісно пов’язано з ідентифікацією емоційного фактору людини у процесі комунікації.

Саме цей емоційний чинник найбільше проявляється у слові, оскільки воно знаходиться на перехресті усіх мовних рівнів.

Однією з важливих функцій мови є експресивність, адже комунікація характеризується не лише процесом передачі певної інформації, але й вираженням власного ставлення до співрозмовника, самого себе чи навколишньої дійсності.

Згідно з визначенням В.М. Телії, “експресивна функція мови – це спосіб, яким встановлюється зв’язок між інтенціями суб’єкта мови, що відображають форми оцінної, мотиваційної та емотивної діяльності свідомості, і знанням суб’єкта мови про дійсний стан речей у світі, про правила мовного кодування і про стилістичний узус використання мовних засобів.” [6; 63]. Таким чином, експресивно забарвлене мовлення є результатом спільної, умовної домовленості мовців про умови використання того чи іншого експресивного елементу, зокрема й вигуку, оскільки експресивність є “сукупним продуктом” вираження певного підсумку, що був створений цілим рядом суб’єктивно орієнтованих і емоційно забарвлених відношень суб’єкта мови до означуваного. [6; 6].

У контексті вивчення емоційних характеристик вигуків сучасної китайської мови варто зазначити, що ці лексичні одиниці є *емотивами* – “мовними одиницями, в семантичній структурі яких наявна емоційна доля у вигляді семантичної ознаки, семи, значення, завдяки чому ця одиниця адекватно використовується всіма носіями мови для вираження емоційного стану (відношення)” [4; 24-25]. Отже, емотивність – це те ж саме, що і емоційність, але про мову, її одиниці та їх семантику.

Як відомо, вигуки активно використовуються у процесі комунікації, тому потреба розкриття проблеми експресивного потенціалу вигуків сучасної китайської мови підкреслює **актуальність** статті.

Мета цього дослідження – з’ясувати особливості емотивності вигуків сучасної китайської мови. Це і обумовлює **завдання** статті, що полягають у визначенні специфіки емоційної вмотивованості вигуків, їх емоційних функцій та впливу інтонації на експресивні можливості вигуків сучасної китайської мови.

Експресивність мовлення реалізується за рахунок передачі емоцій засобами мови. Як зазначає Г.П. Немець, “*емоції* – одна з форм відображення світу, відзеркалюють не предмети і явища реального світу, а відношення, в яких вони знаходяться стосовно людини, тобто не властивості предметів і явищ, а їх значення для життя людини. Емоції є особливим засобом оцінки цього значення для конкретної людини і через неї – інформацією про стан внутрішнього “я”, його свідомості та психіки” [4; 23-24]. З вищесказаного випливає, що кожна людина, індивідуум, суб’єктивно сприймає навколишній світ, на базі чого формується мовна картина та чуттєве сприйняття.

О.Н. Лук виділяє такі функції емоцій.

1. Пристосувальна (природна реакція).
2. Сигнальна.
3. Накопичення досвіду [2; 14-15].

Загалом, вигуки, як виразники емоцій, слугують сигналами на певну мовленнєву ситуацію й виконують сигнальну функцію, хоча певним чином є й результатом природної реакції та накопичення досвіду.

Згідно з термінологією Г.П. Немеца, вигук є *афективом* – “емотивом, значення якого для певного слова є єдиним способом означення емоції, без її називання” [4; 25].

В процесі еволюції емоції “стають більш тонкими”, тобто конкретнішими. Однак, в цьому аспекті слід розрізняти емоцію та почуття. Почуття – більш складний феномен. Воно формується в ході суспільних відносин, хоча у науковій літературі цей термін функціонує і як 1) почуття – одна емоція, і як 2) почуття – сукупність емоцій.

О.Н. Лук вибудовує таку ієрархію емоцій: “*вищий ступінь почуттів*”, “*проміжна ланка*”, “*низькі емоції*”. До “вищого ступеню почуттів” дослідник відносить такі складні емоційні утворення, як повага; до “нижчих емоцій” – відчуття голоду, певні фізіологічні бажання.

У ході нашого дослідження актуальною є категорія “проміжна ланка”, оскільки охоплює емоції, які у процесі комунікації можуть виражатися вигуками. Отже, науковець поділяє емоції “*проміжної ланки*” на такі групи (поділ емоцій на “позитивні” та “негативні” відбувався на базі фізіологічних досліджень нервової системи).

1. Позитивні почуття: задоволення, радість, блаженство, захоплення, симпатія, ніжність, любов, вдячність, гордість, впевненість, довіра, повага, спокійна совість, почуття полегшення, почуття безпеки, злорадство, почуття задоволеної помсти.

2. Негативні почуття: незадоволення, горе, відчай, сум, печаль, докір, невдоволення, неприязнь, заздрість, сум, смуток, розчарування, тривога, побоювання, страх, жак, співчуття, жаль, образа, почуття приниження, гнів, злоба, злість, ненависть, ревності, невпевненість (сумнів), неухважність, недовіра, сором, невдоволення собою, докір сумління, нетерплячість, відраза.

3. Почуттєво-нейтральні стани: байдужість, стан спокійного споглядання, цікавість, здивування, подив. Варто зазначити, що людина у таких станах не відчуває конкретно ні приємних, ні негативних почуттів, але все ж переживає своє ставлення до світу і самого себе. Почуттєво-нейтральні стани можуть набувати відтінку позитивного або негативного відчуття. [1; 24-26].

Слід відзначити, що деякі почуття, що віднесені до категорії “негативних” (наприклад, гнів) у певних ситуаціях можуть бути приємними.

Хоча й не усі дослідники вважають вигуки лексичними одиницями, але всі визначають емоційність (емотивність) як основну характеристику цього мовленнєвого явища. Так, Н.О. Луцянова зазначає, що вигуки є виразниками емоцій, але не є емоційними лексичними одиницями, адже знаходяться поза системою [3; 31].

З огляду на те, що вигуки можуть виражати весь спектр емоцій, що О.Н. Лук наводить у групі “проміжна ланка емоцій”, поміж вигуків сучасної китайської мови варто виділити:

1 *Вигуки, що виражають позитивні почуття.*

Наприклад: 啊 [ā], 啊呀 [āyā], 啊哈 [āhā], 嗨 [hē], 喔唷 [ōyō], 喔嚯 [ōhuò], 哦 [ó], 哟 [yāo].

啊, 今年的庄稼长得真好哇! – Ого, а хліба в цьому році дійсно вродили!

У цьому прикладі вигук 啊 [ā] передає захоплення певною подією.

嚯, 他真勇敢! – О, а він дійсно хоробрий!

У цьому прикладі вигук 嚯 [huō] виражає здивування.

2. *Вигуки, що передають негативні почуття.*

Наприклад: 呸 [pēi], 阿嚏 [ā], 哎 [āi], 哎呀 [āiyā], 噤 [hài], 吓 [hè].

哎，你怎么能这么说呢？– Ех, як ти міг так сказати?

У цьому прикладі вигук 哎 [āi] виражає невдоволення.

啊哈，我为朋友担心！– Ой, я хвилююся за друзів!

У цьому прикладі вигук 啊哈 [āhā] передає почуття смутку.

3. *Вигуки, які виражають почуттєво нейтральні стани.*

Наприклад: 阿 [ē], 哦 [ō], 哼 [hēng].

哦，我知道！– Ага, я знаю!

У цьому прикладі вигук 哦 [ō] виражає розуміння мовцем певної ситуації.

Водночас, згідно з класифікацією О.О. Шахматова [7] емоційні вигуки сучасної китайської мови можна поділити на:

1) *вигуки, що виражають різні емоції.*

Наприклад, вигук 嗨 [hāi] може виражати і радість, і печаль; вигук 啊 [ā] – і здивування, і сумнів.

啊，这是怎么回事？– Гм, в чому справа? (вигук 啊 [ā] виражає сумнів).

2) *вигуки, що виражають конкретні емоції.*

Наприклад: 哼 [mǐ] – вигук, який виражає невдоволення; 噢 [ǎo] – вигук, який виражає запит; 呸 [pēi] – вигук, який виражає невдоволення; 喔嚯 [ōhuò] – вигук, який виражає здивування.

喔嚯 [ōhuò], 这么大的西瓜！– Ого, який великий кавун!

Водночас, В.І. Шаховський підкреслює, що мовець, виражаючи свою емоцію, перш за все, виражає своє ставлення до предмету мови, а не намагається викликати будь-яку емоцію у слухача. Наприклад:

А: 今天几号？

Б: 今天十号。Б: Сьогодні 10.

А: 啊，后天是我姐姐的生日！[9;71].

А: Яке сьогодні число?

Б: Сьогодні 10.

А: Ой, післязавтра ж День народження моєї сестри! (вигук 啊 [ā] виражає радісне здивування)

З вище наведеного прикладу видно, що мовець А за допомогою вигуку 啊 [ā] передає свою емоцію “здивування”, тим самим підкреслюючи, що він не очікував, що “День народження сестри так скоро”. Водночас, мовець А не має на меті викликати якусь емоцію у співрозмовника Б.

Аналізуючи емотивність вигуків сучасної китайської мови, варто зазначити й той факт, що емоції практично не бувають у “чистому вигляді”, а поєднують у собі нашарування певних відтінків почуттів. Це яскраво відображено і у семантичній структурі вигуків сучасної китайської мови. Так, наприклад:

嘿，下雪了！– Ой, сніг пішов!

哎呀，真美！– Ой, яка краса!

У цих прикладах вигуки 哎呀 [āiyā] та 嘿 [hēi] виражають радісне здивування.

呀，你怎么啦？– Ой, що з тобою?

У цьому ж прикладі вигук 呀 [yā] передає здивування, змішане із почуттям страху.

У контексті експресивних можливостей висловлювань з вигуками сучасної китайської мови актуальним є й питання інтонації та жести. Як зазначає Є.В. Серєда, вплив

інтонації та жесту (міміко-жеста) на семантику вигуку досить значний. Інтонація виражає емоційно-вольові відношення людей в процесі спілкування, надає висловлюванню необхідної визначеності, а жестом підкріплюється вираження відношення до дійсності, що передається вигуком [5; 61-62]. Наприклад, мовленнєва ситуація:

A: 哎呀，怎么理的这么短了？

B: 您不是说理的短点儿吗？

A: 我是说的理得短点儿。

B: 这就是呀！哦，我明白了，您是说剪点儿。

A: 对啦，我说的就是这个意思。14

A: Ой, чому так коротко підстригли?

B: Хіба Ви не казали підстригти коротко?

A: Я казала підстригти коротше трішки.

B: Це так і є! О, зрозуміла, Ви хотіли сказати, що слід трішки підстригти.

A: Так, це і є саме те, що я хотіла сказати [10; 14].

Вигуки 哎呀[āiyā] та 哦[ō] підкреслюють експресивність комунікації співрозмовників, водночас, інтонація, з якою можна промовити ці висловлювання може вплинути на ступінь експресії, адже підсилена інтонація на слові 这么, використання конструкції “Підмет + 不是 + присудок (дієслово) + 吗?” (“хіба не?”), що виражає риторичне питання, використання емоційних часток 呀 та 啦 підсилюють емоційне забарвлення спілкування.

Іншим прикладом впливу інтонації на експресивність комунікації може слугувати цей приклад:

A: 这儿可以吸烟吗？

B: 你看那儿写的是什么？

A: 请勿吸烟。噢！对不起[10; 25]。

A: Тут можна курити?

B: Подивись, що там написано?

A: Будь ласка, не палити. О! Вибач.

У цьому діалозі, якщо інтонаційно підкреслити вираз 是什么 (є що?), то відповідь співрозмовника А буде більш сповненою емоцією жалю з забарвленням невдоволення.

Отже, поняття емотивність характеризує вигук як мовний засіб під час його функціонування. Проаналізувавши типи емоцій, було виділено 1) вигуки, що виражають позитивні емоції, 2) вигуки, що передають негативні емоції та 3) вигуки, які виражають почуттєво нейтральні стани. Також було встановлено, що вигуки сучасної китайської мови можна поділити на вигуки, що виражають різні емоції, та вигуки, що виражають конкретні емоції. Проте, більшість вигуків можуть передавати певне нашарування почуттів та емоцій. У ході дослідження підкреслено залежність вигуків від інтонаційного окреслення висловлювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лук А.Н. Эмоции и личность / А.Н. Лук. – М.: Знание, 1982. – 176 с.
2. Лук А.Н. Эмоции и чувства / А.Н. Лук. – М.: Знание, 1972 – 78с.

3. Лукьянова Н.А. Экспрессивная лексика разговорного употребления / Н.А. Лукьянова. – Новосибирск: Наука, 1986
 4. Немец Г. П. Актуальные проблемы модальности в современном русском языке / Г.П. Немец. – Ростов-на-Дону: Изд-во Ростовского ун-та, 1991.-188с.
 5. Серeda E.B. «Ах, интонация!» // Русская словесность. – 2006. – № 6. – С. 59-62.
 6. Человеческий фактор в языке: Языковые механизмы экспрессивности / Ин-т языкознания; Отв. ред. В. Н. Телия. – М.: Наука, 1991. – 214 с.
 7. Шахматов А. А. Синтаксис русского языка / А.А. Шахматов. – Л.: Изд-во ВГУ, 1925. – 624 с.
 8. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В.И. Шаховский. – Воронеж: Воронеж. унив., 1987. – 188 с.
 9. 汉语新目标, 第一册. – 北京: 教育科学出版社, 2004. – 248页.
 10. 汉语新目标, 第二册. – 北京: 教育科学出版社, 2004. – 220页.
- Стаття надійшла до редакції 16.04.2014 р.

О.А. Нестеренко, асп.,
Киевский университет имени Бориса Гринченко

ЭМОТИВНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ МЕЖДОМЕТИЙ СОВРЕМЕННОГО КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА

В статье рассматриваются эмотивные характеристики междометий современного китайского языка. В том числе приводится классификация эмоциональных междометий с точки зрения эмоций, которые они выражают. Показано, что большинство междометий могут передавать определенные наслоения чувств и эмоций. В ходе исследования подчеркнута зависимость междометий от интонационной окраски высказывания.

Ключевые слова: междометия современного китайского языка, эмотивность, эмоция, чувство, экспрессивность, интонация.

Olha Nesterenko, PhD student
Boris Hrinchenko Kyiv University

THE PROBLEM OF INTERJECTIONS' EMOTIVENESS OF IN MODERN CHINESE

This article deals with the problem of emotional characteristics of interjections in Modern Chinese. Besides, the classification of interjections from the point of view of emotions that they express was given. The influence of intonation and emotional characteristics of interjection were analysed too.

Key words: interjections in Modern Chinese, emotiveness, emotion, feelings, expression, intonation.